

Vì sao lũ quét, sạt lở dồn dập tấn công miền núi phía Bắc?

19:26 19/07/2026

Mưa lớn kéo dài nhiều tuần liên tiếp khiến nền đất ở các tỉnh miền núi phía Bắc ngậm no nước, mất ổn định, trở thành nguyên nhân cốt lõi dẫn đến hàng loạt vụ lũ quét, sạt lở đất nghiêm trọng thời gian qua. Trong bối cảnh mưa còn tiếp diễn đến những ngày tới, nguy cơ thiên tai vẫn ở mức rất cao tại nhiều địa phương như Lai Châu, Điện Biên, Sơn La, Lào Cai và Tuyên Quang.

Nền đất bão hòa nước, nguy cơ sạt lở tăng cao

Liên tiếp những ngày qua, nhiều tỉnh miền núi phía Bắc như Lai Châu, Điện Biên, Lào Cai, Sơn La, Tuyên Quang hứng chịu mưa lớn, lũ quét và sạt lở đất, gây thiệt hại nặng nề về người và tài sản.

Đặc biệt, mưa lớn kéo dài từ sáng 16/7 đến ngày 17/7 tại xã Mường Than (Lai Châu) đã gây lũ ống, lũ quét tại các bản Chít, Che Bó, Nậm Sáng, Sấp Ngựa, Ngà Phát. Thiên tai khiến nhiều người thương vong, nhiều tuyến giao thông huyết mạch bị chia cắt, nhiều khu dân cư bị cô lập hoàn toàn.

Nhiều ngôi nhà dọc hai bên Quốc lộ 32 tại xã Mường Than, tỉnh Lai Châu tan hoang sau cơn lũ. (Ảnh: Minh Đức)

Lý giải nguyên nhân của đợt thiên tai này, Phó Giám đốc Trung tâm Dự báo Khí tượng thủy văn quốc gia Hoàng Văn Đại cho biết khu vực Bắc Bộ đang chịu ảnh hưởng của một vùng xoáy thấp hoạt động ở độ cao từ 1.500-5.000m, gây mưa rất lớn trên diện rộng.

Theo ông Đại, lượng mưa quá lớn vượt khả năng chống chịu của hạ tầng khu vực miền núi phía Bắc. Nước lũ từ thượng nguồn dồn về đột biến, trong khi nền đất đã ngấm nước sau nhiều ngày mưa liên tục, dẫn đến hiện tượng bão hòa. Khi khả năng giữ ổn định của đất suy giảm, nguy cơ sạt lở đất, lũ quét và lũ ống tăng mạnh.

Cùng nhận định trên, ông Nguyễn Văn Hưởng, Trưởng phòng Dự báo thời tiết, Trung tâm Dự báo Khí tượng thủy văn quốc gia cho biết, yếu tố đáng lo ngại nhất là tình trạng mưa kéo dài suốt nhiều tuần qua ở khu vực Tây Bắc.

Số liệu theo dõi cho thấy từ đầu tháng 6 đến nay, các tỉnh Lai Châu, Điện Biên và Sơn La hầu như luôn xuất hiện mưa. Trong tổng số 48 ngày, chỉ có 5 ngày không ghi nhận mưa, đồng nghĩa với việc khu vực này có tới 43 ngày có mưa.

Riêng tại Lai Châu, từ ngày 4/7 đến nay gần như ngày nào cũng có mưa rào và dông với lượng mưa phổ biến từ 20-40mm mỗi ngày. Mưa kéo dài khiến đất liên tục ngấm nước và không có thời gian khô trở lại.

"Khi nền đất đã bão hòa nước, chỉ cần xuất hiện thêm một đợt mưa vừa hoặc mưa to cũng có thể làm mất ổn định mái dốc, tạo điều kiện phát sinh lũ quét và sạt lở đất", ông Hưởng nhận định.

Theo các chuyên gia, ngoài yếu tố mưa lớn kéo dài, đặc điểm địa hình và địa chất của khu vực miền núi phía Bắc cũng góp phần làm gia tăng rủi ro thiên tai. Đây là vùng có địa hình dốc, nhiều khe suối, nền đất đá phong hóa mạnh, trong khi thảm phủ thực vật ở nhiều nơi đã bị tác động bởi hoạt động sản xuất và phát triển hạ tầng.

Các yếu tố về địa chất, địa hình, địa mạo, thạch học, thổ nhưỡng, sử dụng đất cùng điều kiện khí tượng, thủy văn đặc thù đã khiến khu vực này trở thành điểm nóng về lũ quét và sạt lở đất mỗi khi xuất hiện mưa lớn kéo dài.

Nguy cơ thiên tai vẫn hiện hữu

Đề cập đến vụ sạt trượt nghiêm trọng tại xã Mường Than ngày 17/7, ông Nguyễn Văn Hưởng cho biết có ba nguyên nhân chính dẫn đến sự cố.

Sườn núi phía trên khu dân cư ở xã Mường Than xuất hiện nhiều vết sạt lở lớn kéo dài. Ảnh: VTC News

Thứ nhất là lượng mưa kéo dài trong nhiều ngày liên tiếp. Tại trạm đo Phúc Than, lượng mưa tích lũy từ đầu tháng 7 đến hết ngày 17/7 đạt gần 800mm, khiến đất đá trên các sườn dốc ngấm no nước và suy giảm khả năng liên kết.

Thứ hai là điều kiện địa hình, địa chất đặc thù của khu vực với nhiều sườn dốc tự nhiên, taluy nhân tạo, xen kẽ các khe suối nhỏ, trong khi nền đất đá đã bị phong hóa mạnh.

Thứ ba là đợt mưa rất lớn từ đêm 16/7 đến ngày 17/7. Chỉ trong hơn một ngày, lượng mưa đo được khoảng 262,6mm đã trở thành tác nhân kích hoạt khiến khối đất đá vốn mất ổn định đồng loạt sạt xuống với quy mô lớn.

Theo ông Hưởng, Lai Châu liên tục nằm trong vùng cảnh báo màu tím - mức cảnh báo nguy cơ lũ quét, sạt lở đất cao nhất trong các bản tin của cơ quan khí tượng.

Trung tâm Dự báo Khí tượng thủy văn Quốc gia nhận định từ nay đến đêm 20/7, khu vực vùng núi Bắc Bộ tiếp tục có mưa vừa, mưa to và dông với lượng mưa phổ biến từ 50-100mm, cục bộ có nơi trên 250mm. Nguy cơ xuất hiện các trận mưa cường suất lớn trên 100mm trong 3 giờ.

Từ đêm 20/7 đến khoảng ngày 23/7, Bắc Bộ vẫn duy trì mưa rào và dông rải rác, cục bộ có nơi mưa to. Do đó, nguy cơ xảy ra lũ quét và sạt lở đất tiếp tục hiện hữu tại Lai Châu, Sơn La, Lào Cai, Điện Biên, Tuyên Quang, Cao Bằng và nhiều địa phương miền núi, trung du khác.

Theo thống kê, mưa lớn, lũ quét, ngập lụt và sạt lở đất từ ngày 15-18/7 đã khiến 4 người thiệt mạng, 4 người mất tích và 9 người bị thương, tất cả đều tại Lai Châu.

Thiên tai cũng làm 21 căn nhà bị sập, 144 căn nhà hư hỏng, 275 hộ dân phải di dời khẩn cấp và 64 căn nhà khác bị ảnh hưởng bởi ngập lụt, sạt lở. Gần 700ha lúa và hoa màu bị thiệt hại, nhiều tuyến quốc lộ và tỉnh lộ tại Lai Châu, Sơn La, Điện Biên bị sạt lở nghiêm trọng, một số vị trí vẫn chưa thể thông xe.

Tổng thiệt hại ước tính khoảng 255 tỷ đồng, trong đó Lai Châu chịu ảnh hưởng nặng nề nhất với khoảng 190 tỷ đồng.

Để giảm thiểu thiệt hại, ông Hoàng Văn Đại khuyến cáo người dân khu vực miền núi, ven suối, ven sườn đồi cần thường xuyên theo dõi các bản tin cảnh báo mưa lũ. Khi phát hiện nước suối đổi màu, dâng nhanh, xuất hiện tiếng động bất thường trên núi, vết nứt trên nền đất hoặc nền nhà, người dân cần nhanh chóng di chuyển đến nơi an toàn, không lưu lại tại các khu vực ven suối, chân taluy hay cố vượt qua ngầm, tràn khi nước đang lên.

Các địa phương cũng cần khẩn trương rà soát các khu vực xung yếu, điểm nghẽn dòng chảy, chủ động sơ tán dân cư khỏi vùng nguy hiểm và triển khai

các phương án ứng phó nhằm hạn chế thấp nhất thiệt hại về người và tài sản.

Thiên Trường